

Речник на диалектен говор от южния склон на Витоша

Vitosha Mountain's Southern Slope Dialect Dictionary

Димитър Веселинов

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (България)

Dimitar Vesselinov

Sofia University “St. Kliment Ohridski” (Bulgaria)

Ерик Евтимов. *Егрекът. Речник с две хиляди думи и изрази от южния склон на Витоша*. Издателство „Елементи“, 2018, 120 с.

Проблемът с фиксирането на думи и изрази от диалектните говори е дело с достолепна история, с ясна теоретична лексикографска методологична рамка и с нещо, което традиционната наука не може еднозначно да определи. Това нещо е духът на словосъбирателя, съчетан с неговата краеведческа страст да увековечи говорната практика на едно отминало поколение, което е запазило българщината и е изградило ценностната ориентация на своите наследници и следовници. Авторът Ерик Евтимов е един от успешите български интелектуалци в конфедеративните граници на съвременна Швейцария, който не прекъсва връзката си с родните простори, където е звучал един особен български диалектен говор. Става въпрос за южния склон на Витоша, простиращ се от изворите на река Струма до селата Чуйпетлово и Боснек, от стръмнините на Кладница, Рударци и Драгичево през Студена, Кралев дол и Църква до погналия в низините Перник. „На този склон, спомня си авторът, бяха някога и селата Крапец и Попово, удавени отдавна в мълчанието на язовирните води, но оставали подире си бълбукащия говор на преселниците в крайните квартали на града.“

Речникът е озаглавен със звучното турскоезично слово „Егрек“, което означава ‘лятна кошара за добитък’. Изборът не е случаен. От една страна, лексикографското начинание на Ерик Евтимов наподобява „усилията на пас-

тира, застанал на прогона (‘пътека за добитък’) в очакване на напирашното стадо“ от спомени за местни думи и изрази, да бъде лексикографски каталогизирано и разтълкувано, а от друга страна, това е авторовото връщане назад към безгрижното време на детството, когато кръгозорът му е озвучават от речта на неговите съселяни и земляци, „или в разговорите с прародителите и родителите Митана и Боре, Дена и Кире, Люба и Ефтим, Дешка, Катя, Коце, Раде, Симчо и Зафе“. Ехото от техните думи очертават макроструктурата на речника, която обхваща две хиляди думи и изрази. Това е малко като словно количество и същевременно много като словесна история, тъй като езиковият спомен с всяка година избледнява и лексикално изтънява. Събирането на това количество заглавни речеви

единици е духоморно и времегубно, но положителното е, че авторът успява да улови или реконструира последните следи от един устойчиво отмиращ говор. Подпомогнат е от своята майка, с която в „зимните дни и нощи“ на 2017 г. събират усърдно, за да ги оставят „като най-скъпо наследство“ на идните поколения. Неговото кредо е, че „думите носят онова изконно значение на речта, която предава спомени и знания между поколенията от хилядолетия живяна история“, както и че „няма по-силно чувство от това, което те ни даряват – радостта от общуването – особено в храма на майчиния език“. „Хората от тези села, продължава авторът, известни някога със своите топилни за метал, изричат думите така, сякаш изковават скъп детайл в огъня на своите самокови“, който обаче трябва да бъде уловен в неговия полет, преди да изчезне в небитието на езиковия нихилизъм.

Речниковата макроструктура е семпла и традиционна за глосарите от тълковен тип. Съдържа поле за разполагане на заглавната лексикална единица, с посочване на мястото за поставяне на диалектното ударение. То е последвано от поле за представяне на тълкувателния еквивалент, изграден от синоними или сбити тълкувателни дефиниции. Липсва обаче илюстративна зона за традиционната употреба на съответния диалектизъм. С включването на регионални изрази в края на речника се тушира донякъде отсъствието на сведения и примери за конкретната употреба на диалектизмите. Фиксираните диалектни изрази са подредени по азбучен ред на първата буква, което придава усещане за системност, въпреки че не всички думи са отразени в словника на речни-

ка. Претенциозните лексикографи биха отправили критика към критериите за подбор на речниковите единици и тяхната изчерпателност в макроструктурен план, но по-важното е, че е направен първият успешен опит за максимално пълно инвентаризиране и каталогизиране на словния и фразеологичен състав на говора от южния склон на Витоша.

Различни не само от книжовния език, но и от останалите фиксирани български диалекти, думите в рецензирания речник на говора от южния склон на Витоша представляват интерес за всеки любознателен читател или изследовател, който цени народните говори в техния автентичен вид, „обогатявани от древността до днес – с фантазия, находчивост и хумор“. Лексикографският труд на Ерик Евтимов освен връщане към авторовото минало е и свидетел на словното богатство на един край с богата традиция, импрегнирала се в семантиката на фиксираните диалектизми. Очертана е една ярка картина на света през призмата на строго дефиниран регионален говор, където всяка дума е отделен щрих към лексикалната вселена на този микросвят.

Проф. д-р Димитър Веселинов

dvdimitrov@uni-sofia.bg

Софийски университет „Св. Климент Охридски“
бул. „Цар Освободител“ 15, София 1504, България

Prof. Dimitar Vesselinov, DSc.

dvdimitrov@uni-sofia.bg

Sofia University “St. Kliment Ohridski”
15 Tzar Osvoboditel Blvd., Sofia 1504, Bulgaria